1902. Vijftigste Jaargang. (Vierde Kwartaal.) No. 42.

DE BAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland."

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Joël II : 1a, Blaast de bazuin

Vrijdag 3 October 1902.

Hagg. I : 4, Is het voor ulieden wel de tijd/ dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post *f* 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika *f* 1 75. Voor Z.-Afrika *f* 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs. 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
G. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtvrij te adresseeren aan den Uitgever G. Ph. Zalsman te Kampen. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan „de Redactie van De Bazuin te Kampen." — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den Hoofdredacteur, Dr. H. Bavinck te Kampen. —

Officiëele Kerkelijke Berichten enz.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Door 's Heeren gunst mochten wij verleden week onze werkzaamheden weder aanvangen.

Donderdag 26 Sept. was er admissie-examen. Op den volgenden dag werd het examen voortgezet met den uitslag, dat als Studenten werden ingeschreven en tot de theologische lessen toegelaten de Heeren:

S. Doornbos,
T. J. van den Ende,
D. Fleurke,
E. van der Laan,
E. C. van der Laan,
A. Merkelijn,
J. Oosterveen,
M. A. van Pernis,
N. Postema,
P. de Putter,
J. E. Westerhuis,
G. van der Zanden en
J. L. Jaspers (onder nadere goedkeuring van H.H. Curatoren).

Vrijdagavond 27 Sept. werden in de Aula de lessen geopend. De Rector, Prof. Lindeboom, hield, na gebed en voorlezing van 1 Tim. 4 en 2 Tim. 4 : 1—8, een korte rede, waarin hij Hoogleeraren en Studenten met een hartelijk welkom begroette, en ter opwekking en bemoediging vooral wees op de heerlijkheid van 't ambt der bediening, en op de bekwaammaking, die wij daarbij van de zijde des Heeren mogen verwachten bij alle wisselvalligheid en onzekerheid. Nu de School door de Generale Synode was gehandhaafd, hadden wij in de kracht des Heeren kloek en ernstig voort te werken, terwijl het dag was.

Vier en zestig Studenten zijn ingeschreven.

Namens het College van Hoogleeraren,
M. Noordtzij, *Secretaris.*

Kampen, 30 Sept. 1902.

PLAATSELIJKE KERKEN.

MIDDELBURG, 24 Sept. 1902. Onze beminde Leeraar Ds. L. Bouma ontving in de vorige week een roeping naar de Ger. Kerk te Driesum.

Namens den Kerkeraad B,
S. den Hartigh, Scriba.

—

OLDEBROEK, 24 Sept. '02. Heden werd alhier onder leiding van onzen geachten Consulent Ds. J. Vesseur door den Kerkeraad beroepen de WelEerw. heer Ds. J. A. de Vries te Fijnaart. Geve de Heere dat we verblijd worden.

Namens den Kerkeraad,
G. van Zwaluwenburg.

—

TILBURG Zondag 28 Sept. 1902. Heden was het voor de Geref. Kerk van Tilburg een blijde dag. Haar naar elders beroepen Herder en Leeraar maakte na de predikatie de gemeente bekend, dat ZEerw. vrijmoedigheid heeft kunnen vinden om voor de roeping naar Poortvliet te bedanken. Moge de Heere hem voor den arbeid der Inwendige Zending in N.-Brabant en Limburg en voor de gemeente Tilburg rijkelijk zegenen, en geve de Koning der Kerk aan de roepende Kerk den man Zijns raads.

Namens den Kerkeraad,
J. Joossen, Scriba.

—

WOLVEGA, 28 Sept. 1902. Alhier is beroepen de WelEerw. Heer Ds. J. F. Jonkers te Jutrijp-Hommerts.

Namens den Kerkeraad,
J. van Ek, Scriba.

—

HOUWERZIJL, 28 Sept. 1902. Hedenmiddag na de godsdienstoefening werd alhier tot Herder en Leeraar beroepen de WelEw. heer M. Hummelen, pred. te Emmen.

Namens den Kerkeraad,
H. Buffinga, Scriba

—

BEDUM, 29 Sept. 1902. Gisteren werd door de Gereformeerde Gemeente *A* alhier uit een tevoren opgemaakt tweetal gekozen en door den Kerkeraad tot Predikant beroepen de WelEerw. Heer Ds. S. J. Vogelaar te Apeldoorn. Mocht de Heere het hart van ZErw. alzoo neigen, dat hij deze roeping met vrijmoedigheid mag aannemen, is de wensch van Kerkeraad en Gemeente.

Namens den Kerkeraad,
M. Veltheis, Scriba

—

SLEEN, 29 Sept. '02. Gisternamiddag nam onze geachte Leeraar Ds. G. Wiersma afscheid van de Gemeente sprekende, naar aanleiding van Hebr. 13 : 20, 21. Een groote schare was opgekomen om de laatste woorden van ZEerw. te hooren; ook een deputatie van de Zustergemeente te Aalden woonde deze plechtige ure bij. Aan het einde werden Ds. Wiersma eenige hartelijke woorden toegesproken door onzen oudsten Ouderl., alsook door Ds. Boukema. Stelle de Koning der Gem. ZEerw tot een zegen voor Spijkenisse, en dat daar de banden mogen gelegd worden die hier verbroken moesten worden.

Namens den Kerkeraad,
H. Renting Gzn, Scriba.

—

TERNEUZEN, 30 Sept. 1902. De Kerkenad stelde in hare vergadering van heden het navolgende drietal, in alphabetische orde: de WelEerw. Heeren Ds. J. van den Berg te Sliedrecht, Ds. P. Bos te Ten Boer en Ds C. Lindeboom te Bolnes.

Namens den Kerkeraad,
J. J. de Jager, Scriba.

CLASSEN.

Classe Dordrecht.

De vergadering der Classe Dordrecht zal D. V. gehouden worden op *Woensdag* 29 *October e. k.*

Stukken voor het Agendum te zenden *vóór* 17 *Oct. e. k.* aan den eerstondergeteekende.

Namens den Raad der roepende Kerk,
P. van Schaïk, *Praeses.*
K. Simons, *Scriba.*

Nieuw-Lekkerland, 3 October 1902.

ONTVANGSTEN.

Moerdijk.

Sinds vorige opgaaf in dank ontvangen:

Van de Geref. Kerk te Winsum f 5, Haamstede f 2,25, Raard c. a. f 1 50 Ds. G. H. Dijkstra te Gees f 2, Geref. Kerk Rijswijk f 2,50, Koudum f 2,30, Leiden f 2, Nes en Wieram f 1, Fijnaart f 34,82, Rinsumageest f 1, Gerkesklooster f 2 Steenwijk *B* f 1,50, Dieren f 3,60, Hantum f 1,87, Pieterburen f 2.50, Augustinusga en Surhuizen f 1, Rijssen f 1,88, Goënga-Sybrandaburen f 2,50, Hallum f 5, Willemstad f 57,25, Breda f 25,19⁵, eenige broeders te Dinteloord f 9, Kerk Vlaardingen *A* f 6, Nieuw Buinen f 1,90.

De Kerken, die nog geen antwoord op onze circulaire gaven, verzoeken we beleefd zoo mogelijk ons te helpen.

De Kerkeraad der Geref. Kerk,
A. P. Ardon, *Praeses.*
W Schriek, *Scriba.*

Moerdijk, 30 Sept 1902.

Inwendige Zending in Drenthe.

Sinds de vorige opgave zijn door de Deputaten de volgende giften ontvangen, waarvoor zij de gevers hartelijk dankzeggen: Kerk van Westerbork f 3.—; Nieuw-Amsterdam f 11.87⁵; Sleen f 12.—; Schoonoord f 3.—; Emmen f 12.50; Koevorden f 5.—; Nieuw Dordrecht f 5 —; Dwingelo f 9.07; Beilen f 14,09; Leiden *A* f 2 50; Assen f 30.—; Appelscha f 2.50; Borger f 2.50; Een f 2.50; Gasselter-Nijeveen f 7.—; Norg f 5.—; Roden f 5 —; Smilde *A* f 20.—; Smilde *B* f 1 50; Vries f 5; Zuidlaren f 2.50; Hoogeveen f 36 93; Vledder f 3,70; Meppel f 58.48⁵ Coll. te Ruinen f 2.55; door br. Hogewind f 1.11; gevonden in 't kerkzakje te Nieuw-Amsterdam f 5.—; gift uit Dwingelo f 1.—; Mej. Staal-Gunnink te Kampen f 1.—: door Ds Brouwer van Oud-Wetering van Mej. M. Koster f 2 50.

Zoo de vrienden niet vertragen kunnen wij voortgaan. Wanneer elk maar bij zichzelven denkt, het zal aan mijne bijdrage niet schorten dat men in Drenthe het werk moet inkrimpen, dan hebben wij goeden moed. Helpt ons deze behouden.

Namens Deptaten voorn.,
H. A. Dijkstra, *Secr.-Penn.*

Diever, 29 Sept. 1902.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Collecten.

Workum	f 27,43⁵	Sneek *A*	f 28,82
Stavoren	- 2,05	Hemelum	- 3,—
Bozum	- 4,53⁵	Koudum	- 10,41
Warns	- 2,78	Oppenhuizen	- 11,07⁵
Balk	- 2,09⁵	Hindeloopen	- 6,59⁵
Wijckel	- 1,10	Een	- 3,92
Nijemirdum	- 4,84	Norg	- 2,13⁵
Sloten	- 1,—	Gasselter-Nijeveen	- 8,10
Jutrijp-Hommerts	- 5,85⁵	Hollandscheveld	- 6,96
Sneek *B*	- 24,91	Hoogeveen	- 35,32⁵
IJlst	- 8,21	Meppel	- 39,01
Goënga-Sybrandab.	- 9,15	Nijeveen	- 6,60
Woudsend	- 2,30	Ruinerwold	- 20,67
Oudega	- 7,57	Zuidwolde	- 3,36
Gaastmeer	- 5,47⁵	Scheveningen *B*	- 8,—

Contributiën.

Door *Ds. J. A. de Bruijn* te *Oud-Vosmeer*, Corr. Cl. *Tholen*, de contrib. uit:

Bergen op Zoom. Corr. *J. Bakker*, van Ds. A. M. v. d. Kooy f 0,50, G. J. Augusteyn f 0,50. C. Rübsaam f 0,50, J. Verkerke f 0,50, N. D. Scheffelaar f 0,50, L. Ribbens f 0,50, J. den Dult f 1, J. B. Libosan f 1, Dames Huiter f 1, W. Vetter Nz. f 0,50, H. Kok f 0,50.

Door *Ds. J. Visser* te *Sprang*, Corr. Cl. *'s-Hertogenbosch*, de contrib. uit:

Genderen, Corr. *Ds. J. van Haeringen Kz.*, van Wed. G. van der Beek f 2,50, M. J. van der Beek f 1, L. van der Beek Jz. f 1, W. Branderhorst Johzn. f 5, A. van der Beek Jz. f 1, W. Branderhorst Az. f 1, W. M. Branderhorst f 1, E. van der Beek f 1, L. G. van der Beek f 1, G. Branderhorst Johzn. f 5, B. Struik f 0,50, Ds. J. van Haeringen Kzn. f 4

's-Gravenmoer, Corr. *A. Dekkers*, van Ds. Joh. Jansen f 2, C. Melsen f 0,50.

Helmond, Corr. *K. Hazeleger*, van J. Links f 1, K. Hazeleger f 1, W. Eugsten f 1, F. van Dijk f 1, D. Sijmons f 1.

's-Hertogenbosch, van H. Drenth f 2, J. R. de Mildt f 1,50, P. G. van Berge f 1,50, D. Egberts f 2, P. J. van Bruggen f 1,50, Ds. J. M. Mulder f 2, C. van Wijnen f 2,50, C. v. d. Kouwe f 1.

Heusden, Corr. *A. H. Hansen*, van P L. Honcoop f 2,50, D. v. Wijnen f 1.

Sprang, Corr. *G. van Wijlen*, van Ds J. Visser f 1, G. v. Wijlen f 1, F. M de Jong f 0,50, J. van Dongen f 0,25, H. Both f 1.

Tilburg, Corr. *G. Visser*, van Ds. Binnema f 0,50, Eykman f 0,25, J. Oossen f 0,25, Fros f 0,50, Koning f 0,50, Verhagen f 1, G Visser f 0,50.

Veen, H. Schreuders f 1.

De Penningmeester van de Theologische School,
Dr. H. Franssen.

Zwolle, 27 Sept. 1902.

—

GELOOF EN AANSCHOUWING.

I.

In het beeld Gods, waarnaar de mensch geschapen werd, lag niet alleen de gerechtigheid en de heiligheid, maar ook de kennis opgesloten. Hij ontving niet alleen een hart en een wil, maar ook een waarnemingsvermogen en een verstand, waardoor hij de wereld buiten en in zich zien en hooren, kennen en indenken kon. Niet slechts deugd en schoonheid, heiligheid en heerlijkheid, maar ook en in de eerste plaats zelfs kennis en waarheid behooren tot de schatten, die den mensch bij de schepping geschonken zijn en zonder welke hij niet aan zijne bestemming beantwoorden en niet een mensch Gods wezen kan, tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust.

Door de zonde is nu wel die kennis te loor gegaan en die waarheid verdwenen. Want de zonde oefent haar macht en invloed uit op den ganschen mensch, op zijn ziel en lichaam, op zijn verstand en hart, op zijn bewustzijn en wil. De natuurlijke mensch, zoo leert ons de Schrift, is verduisterd in zijn verstand, verijdeld in zijne overleggingen, begrijpt niet de dingen, die des Geestes Gods zijn en verandert zelfs de waarheid in de leugen. Hij is leugenachtig van nature, leeft voortdurend in een waan, geeft zich uit voor rijk en verrijkt, en is toch arm en blind en naakt. Zich uitgevende voor een wijze, is hij een dwaas geworden.

Maar desniettemin, de mensch is toch, dank zij Gods algemeene genade, niet van zijne zinnen beroofd. Zeker is ook krankzinnigheid een gevolg der zonde, en ze neemt met de macht en de uitbreiding der zonde in onze beschaafde wereld van jaar tot jaar toe. Zelfs is het onmogelijk, om scherp en zuiver de grenzen te trekken tusschen hen, die gezond, en hen, die krank van zinnen zijn. Maar toch blijft er onderscheid tusschen de krankzinnigheid, die sommiger lot is, en de geestelijke verduistering des verstands, welke naar het getuigenis der Schrift het deel van alle menschen is. Aan den mensch in het algemeen is na den val nog het vermogen verbleven, om waar te nemen en te aanschouwen, om te denken en te kennen. Gelijk de mensch in den toestand der zonde, in weerwil van zijne verdorvenheid, nog mensch is gebleven, zoo heeft ook zijn verstand nog die natuur behouden, dat het aan de waarheid behoefte heeft en daarin alleen vrede en rust kan vinden. God heeft in het hart des menschen nog eenige liefde tot waarheid, nog eenige zucht naar kennis, nog eenigen zin voor wetenschap bewaard. En rusteloos is de menschheid in hare geschiedenis bezig, om de waarheid te zoeken, of zij ze ook tasten en vinden mocht. Er is in haar eene onuitroeibare behoefte aan waarheid, een brandende dorst naar kennis en wetenschap.

Wel zijn er altijd geweest, en zijn er ook thans nog velen, die, ziende op de tallooze ijdele pogingen, om de waarheid te vinden, in twijfelzucht hun weg bewandelen, en weemoedig of schijnbaar onverschillig de vraag van Pilatus op de lippen nemen: wat is waarheid? Maar hun aantal is verdwijnend klein in vergelijking met hen, die geen moeite ontzien en geen offer te zwaar achten, om, op beperkter of uitgebreider terrein, achter het geheim der waarheid te komen. Door hun angstvallig en twijfelmoedig vragen laat de menschheid zich in den gang harer ontwikkeling niet ophouden. Zij streeft rusteloos voort, in de hope, dat de zon der gerechtigheid en der waarheid eenmaal haar pad met helder licht bestralen zal. En na den eenen meent straks weer de andere wijsgeer, dat hij het rijk der waarheid is binnengetreden en het raadsel des levens opgelost heeft. Twijfelzucht is meer eene ziekte der ziel, dan een stelsel, dat men met warmte en uit overtuiging omhelst.

Anderen zijn zoover niet als de twijfelaars van professie gegaan; maar ze hebben toch uitgesproken, dat de zuivere waarheid alleen Gods eigendom is en dat de mensch met het zoeken naar waarheid tevreden moet zijn, ook al sluit dit de mogelijkheid in, dat hij altijd en eeuwig dwalen zal. Maar zulk eene uitspraak verraadt gebrek aan zelfkennis. Niet het zoeken naar waarheid, maar alleen de waarheid zelve maakt vrij. Zalig zijn de hongerenden en de dorstenden naar de gerechtigheid en naar de waarheid, niet omdat zij hongerenden en dorstenden zijn, maar omdat zij verzadigd zullen worden. Leugen, dwaling, onverstand is altijd gebondenheid; alleen kennis, zuivere, degelijke kennis is macht. Wie de natuur kent, beheerscht haar en doet haar gehoorzamen aan zijn wil.

Toch is de vraag niet alleen van belang, wat waarheid is, maar gewichtig is ook deze andere, hoe de mensch tot waarheid komt. De wetenschap begon bij de Grieken met het ter hand nemen van de stoutste problemen; zij richtte zich terstond op den oorsprong aller dingen, op de oorzaak van alle zijn, evenals ook het kind met zijn: waarom? telkens de diepste vragen aan de orde stelt. Maar weldra deed men de ervaring op, dat er niet alleen groot verschil was over wat voor waarheid gehouden moet worden, maar dat de meeningen ook ver uiteenliepen over de wegen, die ingeslagen moesten worden, om haar te vinden.

Twee richtingen stonden daarbij van den aanvang af naast en tegenover elkaar. Volgens de eene was zinnelijke waarneming de eenige weg tot kennis. Waar was ten slotte alleen datgene, wat gezien of gehoord, getast of geproefd, gewogen of gemeten kon worden. Daarentegen werd het denken onbetrouwbaar geacht, wijl het in zijne ontwikkeling steeds verder van de werkelijkheid zich scheen te verwijderen en eene denkbeeldige wereld schiep.

Maar anderen wantrouwden juist de zinnelijke waarneming, omdat deze alleen den buitenkant, de verschijning der dingen deed kennen, tot hun wezen niet doordrong, en daarom alleen wisselende meeningen, doch geen vaststaande, duurzame wetenschap kon bieden. En zij verhieven daarom de rede des menschen tot eenige kenbron der waarheid en trachtten alleen door het zuivere denken tot wijsheid te komen.

Voor ons bestaat gelukkig deze tegenstelling niet. Waarneming en denken sluiten elkander niet uit. God gaf ze beide aan den mensch, een vermogen, om de dingen te zien en alzoo de stof voor zijne denkende werkzaamheid te verzamelen, en daarbij ook eene geschiktheid, om deze vergaderde stof denkend te schiften, te verwerken en te ordenen. Beide zijn ook tot den opbouw der wetenschap even onmisbaar. Zonder waarneming zou de mensch geen inhoud voor zijn denken kunnen verwerven; en zonder denkkracht zou hij aan de door de waarneming verkregen voorstellingen geen wetenschappelijken vorm kunnen geven. Begrippen, door het denken gevormd, zijn ijdel en ledig, wanneer er geen waarneming aan ten grondslag ligt;

en voorstellingen, door de waarneming verschaft, zijn blind, als ze niet door het denken in het licht der idee zijn gesteld.

Bij deze verwerpelijke tegenstelling van waarneming en denken komt nog eene tweede, die eveneens van ons standpunt uit afkeuring verdient. Alle waarneming van de wereld buiten ons geschiedt n. l. door de vijf zintuigen, van welke het gehoor en het gezicht de voornaamste zijn. Door deze beide zintuigen heen — om van de drie andere, reuk, smaak en tastzin af te zien — ontvangt de ziel voorstellingen, welke ze door het denken verwerkt en ordent. Voorstellingen worden in ons gewekt door het woord, dat tot ons gesproken wordt, dat wij hooren en aannemen in geloof; en door de zaak, welke wij zien en door de aanschouwing geestelijk tot ons eigendom maken. Zoo zijn er dus in hoofdzaak twee wegen, waarlangs wij voorstellingen verkrijgen en kennis verwerven kunnen, het woord en de zaak, het oor en het oog, het geloof en de aanschouwing.

Velen maken ook van deze beide wegen wederom eene tegenstelling en meenen, dat slechts een van beide tot rechte kennis leiden kan. Werkelijk, zoo zeggen velen, is alleen datgene, wat wij zien of althans kunnen zien. Aanschouwing is de eenige wijze, waarop de mensch tot volkomen betrouwbare kennis kan komen. En anderen dringen de aanschouwing terug en houden het woord en het gelooven aan het woord voor den sleutel aller kennis. Maar ook deze tegenstelling kan voor ons niet bestaan. Het oor kan het oog, het woord kan de zaak, het geloof kan de aanschouwing niet missen, evenmin als het omgekeerde het geval kan wezen. Het geloof is zelfs niet alleen naast, maar ook in de aanschouwing onmisbaar; en de aanschouwing gaat immer in zekere mate met het gelooven gepaard.

Wel is waar is er tusschen beide een niet te miskennen onderscheid. De apostel Paulus zegt, dat de Christenen hier op aarde wandelen door geloof en niet door aanschouwen, 2 Cor. 5:7. Maar onderscheid is nog geen tegenstelling. Immers het gelooven is in zekeren zin ook weer een zien, maar, gelijk Paulus zelf het uitdrukt, een zien door een spiegel in eene duistere rede, 1 Cor. 13:12, een aanschouwen van de heerlijkheid des Heeren in den spiegel van Zijn Woord, 2 Cor. 3:18. En omgekeerd is de kennis, die wij hier op aarde uit het Woord Gods door het geloof deelachtig worden, wel in volkomenheid, maar niet in natuur en wezen verschillend van die, welke hiernamaals het deel der gezaligden is. Want wanneer het volmaakte zal gekomen zijn, wordt wel hetgene ten deele was te niet gedaan; en wanneer het kind een man geworden is, legt het wel af, hetgeen eens kinds was; maar desniettemin, de kennis, die door het geloof verkregen wordt, is naar haar wezen gelijk aan die, welke door de aanschouwing wordt verschaft. Nu *ken* ik, zij het ook, ten deele; maar alsdan zal ik kennen, gelijk ik ook gekend ben.

Beide, geloof en aanschouwing, zijn dus wegen tot kennis. Door beide worden er voorstellingen in ons bewustzijn gewekt. Door het geloof ontvangen wij voorstellingen van die dingen, die wij in het geheel niet of slechts in beeld, in beschrijving, kunnen zien; door de aanschouwing krijgen wij voorstellingen van zulke dingen, die in onze onmiddellijke nabijheid zijn en die we dus zien kunnen van aangezicht tot aangezicht.

BAVINCK.

LITURGIE.

Eigenaardig is het op de Arnhemsche Synode toegegaan met de vaststelling van den tekst onzer liturgie.

Professor Rutgers bezorgde in 1897 bij de Flakkeesche Boekdrukkerij eene uitgave van de Formulieren van Eenigheid en de liturgie van de Gereformeerde Kerken in Nederland naar den door die Kerken zelve op hare Synode te Dordrecht in 1619 vastgestelden tekst.

Deze uitgave werd wel hier en daar in gebruik genomen, maar miste natuurlijk nog de kerkelijke goedkeuring en aanbeveling. De Synode onzer Kerken te Groningen besloot daarom, eene Commissie te benoemen, die deze uitgave met den oorspronkelijken tekst vergelijken en daarna aan de volgende Synode advies uitbrengen zou.

De Commissie had zich nauwgezet van haar taak gekweten, was enkele fouten op het spoor gekomen en stelde ook enkele wijzigingen voor. Daarover moest de Synode te Arnhem haar oordeel uitspreken en hare beslissing geven. Zij begon den, overigens ook niet al te zwaren arbeid met ijver en moed. Maar zij was nog niet ter helfte gevorderd, toen zij struikelde over het woord *onbegrijpelijk* in het 48e antwoord van den Heid. Catechismus en de ijdelheid harer pogingen, om als Synode een tekst vast te stellen, inzag.

Het was eene uitkomst, toen den volgenden morgen een voorstel ingediend werd, dat haar van den ondernomen arbeid met goede conscientie kon doen afzien. Duidelijk was het toch gebleken, dat eene Synode niet in bijzonderheden beoordeelen en uitspreken kan, wat de juiste tekst van de Formulieren van Eenigheid en de Liturgie moet zijn. Zoodra het taalkundige, geschiedkundige, in het algemeen zuiver wetenschappelijke vraagstukken betreft, is eene kerkelijke vergadering, die uit een groot aantal leden bestaat, tot oordeelen en beslissen onbevoegd. Zij moet zich dan verlaten op het onderzoek en de uitspraak van deskundigen.

Gelukkig, als zij zich, gelijk in dit geval, toevertrouwen mag aan mannen als Prof. Rutgers, wiens nauwgezetheid spreekwoordelijk is, en Prof. H. H. Kuyper, die zijn ambtgenoot in de uitgave der liturgie trouw ter zijde heeft gestaan.

Nadat deze uitgave het licht had gezien, kwamen er verschillende bedenkingen tegen in. De voornaamste was deze, dat de Synode te Dordrecht in 1619 geen officieelen tekst van de liturgie had vastgesteld. Prof. Gooszen en Dr. van Langeraad namen beiden dit standpunt in en oordeelden daarom, dat Prof. Rutgers zijn boekje was te buiten gegaan, toen hij zijne uitgave aankondigde als geschied te zijn naar den door de Gereformeerde Kerken op hare Synode te Dordrecht vastgestelden tekst.

Maar verder gingen deze beide geleerde mannen ook weer uiteen. Prof. Gooszen beweerde, dat men, wijl er geen officieele tekst van onze liturgie bestond, tot de uitgave der liturgie, door de Zuid-Hollandsche Synode van 1737 bezorgd, de toevlucht nemen moest. En Dr. van Langeraad, die in het archief der Dordsche classis een stel liturgische formulieren had gevonden, onderteekend door den praeses en scriba van de Synode te 's Gravenhage in 1586, was van oordeel, dat de liturgie op deze Synode was vastgesteld en daarom als officieele, kerkelijke tekst te gelden had.

Hierover ontspon zich een belangrijk debat in de pers. Het laatste woord werd tot dusverre daarin gesproken door Prof. H. H. Kuyper, die in eene hoogst belangrijke brochure: *Is de authentieke tekst der Liturgie in 1586 of in 1619 vastgesteld?* eerst Prof. Gooszen maar dan vooral Dr. van Langeraad diende van nader bescheid.

Het komt ons voor, dat Prof. Kuyper in deze zoowel naar inhoud als naar vorm keurige studie duidelijk aangetoond heeft, dat de tekst der liturgie, in 1586 te 's Gravenhage vastgesteld, dien van de Synode in 1619 niet verdringen of vervangen kon.

Immers spreekt het vanzelf, dat, ook al ware er een tekst der liturgie in 1586 vastgesteld, deze toch wijken moet voor een anderen tekst, die door dezelfde Kerken op eene latere Synode mocht bezorgd zijn.

En daarbij komt nog, dat de liturgie, door Dr. van Langeraad in het archief der Dordtsche classis gevonden, zeer onvolledig, gebrekkig en onjuist is, en wat den inhoud aangaat van die, door de Dordsche Synode bezorgd, zoo goed als in het geheel niet verschilt. Breedvoerig en helder wordt dit alles door Prof. Kuyper uiteengezet. Na zijn betoog valt het moeilijk, om nog een woord te spreken tot verdediging van den in 1586 vastgestelden tekst als den officieelen, kerkelijken tekst, die nu nog aan onze uitgaven ten grondslag gelegd zou moeten worden.

Te minder bestaat hier kans toe, omdat Prof. Kuyper ten deele met nieuwe argumenten bewijst, dat de Dordtsche Synode in 1619 wel ter dege eene zekere revisie van de liturgie heeft ondernomen, met opzet de uitgave van Schilders te Middelburg in 1611 tot grondslag heeft gelegd en daarin de noodige correcties heeft aangebracht.

Maar uit de studie van Prof. Kuyper blijkt het opnieuw, dat de Dordtsche Synode met de revisie zich eene zeer bescheidene taak heeft gesteld. Volkomen terecht zegt hij bl. 78: „dat het besluit der Synode (n. l. om de liturgie te herzien) alleen te verklaren is in verband met de gravamina, ingediend door Zuid-Holland, Gelderland en Overijsel, dat de Synode zorgen zou voor *eenparigheid in de liturgie*. Elke voorstelling, alsof de Dordtsche Synode besloten zou hebben den inhoud der liturgie aan een grondige revisie te onderwerpen, zooals dit met de confessie geschied is, is daardoor buitengesloten. Tegen den inhoud der liturgie werd geen enkel bezwaar ingebracht en de Synode had dus geen de minste aanleiding om tot zulk een revisie over te gaan. Bovendien, indien zulk een grondige revisie van den inhoud der liturgie het doel der Synode ware geweest, dan zou zij stellig deze taak niet aan een paar deputaten hebben overgelaten met volmacht om de zaak *definitief af te doen*. Wat de Kerken vroegen, was alleen, dat aan de verscheidenheid der uitgaven een einde zou komen komen, en de Synode een vasten tekst zou aanwijzen."

Maar daaruit volgt dan ook, dat de arbeid, door de Dordtsche Synode aan de revisie der liturgie besteed, op zichzelf nog geen waarborg biedt, dat wij in den van harentwege vastgestelden tekst eene liturgie bezitten, die aan de tegenwoordige, wetenschappelijke eischen, en nog veel minder eene, die aan de tegenwoordige behoeften van ons kerkelijk leven voldoet. De officieele tekst is, vooral nu er bijna drie eeuwen sedert de vaststelling verloopen zijn, daarom nog niet de voor onzen tijd beste tekst. Bij het huwelijksformulier komt dit al zeer duidelijk uit. Eene grondige revisie blijft bij dit formulier noodzakelijk.

Vooreerst zal het daartoe wel niet komen. Wij zijn nog niet eens in staat, om de opleidingsquaestie practisch tot een goed resultaat te brengen. Hoe zouden wij dan tot veel grootere dingen bekwaam zijn? Maar desniettemin is de gedurige herinnering niet overbodig, dat het goed is, de grondslagen te kennen, waarop wij staan, maar dat het daarop voortbouwen een eisch is des tijds, en eene dure roeping, van 's Heeren wege ons toebetrouwd.

BAVINCK.

BENOEMING.

Sedert een paar weken zijn in de nieuwsbladen allerlei uiteenloopende berichten opgenomen over eene benoeming van Prof. Biesterveld en mij tot Hoogleeraren aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Van allen kant komen er nu brieven in met het vriendelijk en dringend verzoek, om per brief of in *de Bazuin* mede te deelen, wat er van die berichten aan is en hoe het met de benoeming en hare aanneming staat.

De belangstellende broeders zullen begrijpen, dat het ondoenlijk is, om elk hunner schriftelijk te antwoorden. Daarom sta hier de mededeeling, dat *de Bazuin* en zonder twijfel ook om dezelfde reden *de Standaard* en *de Heraut* deze persberichten hebben gelaten voor wat ze zijn, omdat zij ze eenerzijds niet geheel konden tegenspreken en nog veel minder aan de andere zijde ze als juist en betrouwbaar konden overnemen. De stand van zaken is zoo, dat er op dit oogenblik nog geen verklaring in ontkennenden of bevestigenden zin van plaats hebben kan.

Maar in de volgende week komen de Curatoren der Theol. School in Kampen saam. Zij hebben er recht op, om allereerst aangaande de toedracht der zaken volledig en naar waarheid te worden ingelicht. En dan zal daarna zoo spoedig mogelijk aan alle belangstellenden open en klaar worden te kennen gegeven, wat er waar en wat er valsch is in de geruchten, die over eene benoeming van den kant der Vrije Universiteit en over eene aanneming dezerzijds in en buiten de Kerken verspreid zijn.

Gelukkig behoeft er niets verzwegen of achtergehouden te worden. Alwat er besproken en verhandeld is, mag het volle daglicht zien. Indien men dus nog enkele dagen geduld wil oefenen, zal elk de gelegenheid ontvangen, om over de gevoerde onderhandelingen en het gedrag der beide betrokken Hoogleeraren zich een oordeel te vormen.

Alleen veroorloof ik mij hieraan toe te voegen, dat ik persoonlijk in geen enkel opzicht den toestand aanvaard, waarin de School thans gebracht is, en dat ik alle kracht zal inspannen, om uit de impasse te geraken, waarin wij op en na de Synode gekomen zijn.

Ik herhaal het woord van Prof. Lindeboom: veel verkieselijker is het, om het Concept gewijzigd of ongewijzigd aan te nemen, dan de Kerken en de School opnieuw prijs te geven aan de onzekerheid, waarin wij nu al tien jaren worstelen en lijden en verzwakken.

BAVINCK.

DE BRIEF AAN DE ROMEINEN.

IX.

Daarom zijt gij niet te verontschuldigen, o mensch! wie gij zijt, die *anderen* oordeelt: want waarin gij eenen anderen oordeelt, veroordeelt gij uzelven, want gij, die *anderen* oordeelt, doet dezelfde dingen.

En wij weten, dat het oordeel Gods naar waarheid is, over degenen, die zulke dingen doen.

En denkt gij dit, o mensch! die oordeelt degenen, die zulke dingen doen, en dezelve doet, dat gij het oordeel Gods zult ontvlieden?

Of veracht gij den rijkdom zijner goedertierenheid, en verdraagzaamheid, en lankmoedigheid, niet wetende, dat de goedertierenheid Gods u tot bekeering leidt?

Maar naar uwe hardigheid, en onbekeerlijk hart, vergadert gij uzelven toorn als eenen schat, in den dag des toorns en der openbaring van het rechtvaardig oordeel Gods.

—

Welke een' iegelijk vergelden zal naar zijne werken:

Dengenen wel, die met volharding in goeddoen, heerlijkheid, en eer, en onverderfelijkheid zoeken, het eeuwige leven;

Maar dengenen, die twistgierig zijn, en die der waarheid ongehoorzaam, doch der ongerechtigheid gehoorzaam zijn, *zal* verbolgenheid en toorn *vergolden worden*:

Verdrukking en benauwdheid over alle ziel des menschen, die het kwade werkt, eerst van den Jood, en *ook* van den Griek;

Maar heerlijkheid, en eer, en vrede een' iegelijk, die het goede werkt, eerst den Jood, en *ook* den Griek.

Want er is geene aanneming des persoons bij God.

Want zoo velen, als er zonder wet gezondigd hebben, zullen ook zonder wet verloren gaan; en zoo velen, als er onder de wet gezondigd hebben, zullen door de wet geoordeeld worden Rom. 2:1—12.

Thans wendt zich de apostel tot den Jood. De hier omschreven mensch toch treedt veroordeelend tegenover de zondaren op, en onderscheidt zich hierdoor kennelijk van den heiden, die een welgevallen in de zondaren had. De Jood beantwoordt ten volle aan de hier gegevene beschrijving; hij is de man, die zich als rechter over de heidenen opwerpt, ze verdoemt, en welbehagen in hunne veroordeeling heeft. Vooralsnog echter verzwijgt de apostel met opzet diens naam; eerst later (vs. 17) zal hij hem bij zijn naam aanspreken. Hij gaat, vanwege het teedere der zaak, omzichtig te werk, en begint met iets te zeggen, dat niemand hem tegenspreken kan, om het dan op den door hem bedoelden mensch toe te passen. Hij stelt voorop, dat er voor den mensch, die in anderen veroordeelt, wat hij zelf doet, geene ruimte overblijft om zich te verontschuldigen. In een ander toch veroordeelt hij zichzelven; zijn vonnis over anderen wordt zijn eigen vonnis. God zal hem uit zijn eigen woord oordeelen. Van Gods oordeel toch weten wij dat het naar waarheid is, en geenszins naar schijn. Hij toch laat zich geenszins gelijk de mensch bedriegen. Wij voor ons zien den mensch, die zijn naaste veroordeelt, allicht voor een rechtvaardige aan; hoe toch zou hij een ander durven oordeelen, als hij zelf schuldig stond? Maar Hij, voor wien de nacht is als de dag, laat zich niet bedriegen; de huichelaar mag het zichzelven doen, Hem doet hij het nooit. Vergeefs troost zich de mensch met de teekenen van Gods goedheid jegens zich. Hij straft ons niet, zoo zegt hij tot zichzelven, zie Hij geeft ons zegen, en maakt onzen weg voorspoedig; zou Hij dan toornig op ons zijn? Paulus zal het hem anders leeren; de reden er van dat God de zondaren weldoet, hunne zonden als overziet, hunne dagen verlengt, en Zijne hemelen gebiedt hen te zegenen, ligt verre buiten hen. Gods goedheid over hen getuigt niet van hunne rechtvaardigheid, maar van Zijne lankmoedigheid en verdraagzaamheid, van Zijn lust om wel te doen, en gelegenheid te geven tot bekeering. God wil door Zijne vriendelijkheid het hart der menschen vermurven, hen tot zich lokken, en hen bemoedigen in den weg der wederkeering tot Hem. Dat is waarlijk iets groots? Geen mensch zou van zijn naaste, ja, geen vader en moeder van zijn kind kunnen verdragen wat God van ons te verdragen heeft. Toch houdt God niet op ons wel te doen. Des nachts waakt Hij voor ons, des morgens reikt Hij ons spijze toe, des daags kroont Hij onzen arbeid, elken avond geeft Hij ons stof tot dank. Intusschen roept Hij onafgebroken ons toe: bekeert u tot Mij; zoo waarachtig als Ik leef, Ik heb geen lust in den dood des zondaars. Recht had Hij om den zondigen mensch den weg naar Zich af te snijden; Hij doet echter het tegendeel. Zijne verdraagzaamheid en lankmoedigheid, van zijne goedheid vergezeld, zijn als een weg, dien Hij den zondaar opent, om dezen tot zich te doen wederkeeren. Wee echter den mensch, die Gods genadige bedoelingen niet begrijpt, of, verstaat Hij ze al, ze niet op hare waarde schat, en dit toont door zich niet tot Hem te bekeeren. Helaas! zoo goddeloos en dwars handelen allen. Zij mogen weten, dat allen, die zich tegen de goedertierenheid Gods verharden, zich een oordeel op den hals halen, dat van dag tot dag zwaarder wordt. Zij doen met Gods goedertierenheid geene winste, het zij zoo; daardoor echter vergaderen zij zich een grooten schat van toorn, die hun uitgekeerd zal worden in den dag, waarop de lankmoedigheid en verdraagzaamheid Gods plaats zullen maken voor de uitgieting Zijner gramschap. Leidt Gods geduld ons niet tot bekeering, dan leidt het tot ons verderf. Van alles toch zal ons in het gericht rekening afgeëischt worden. Wee dan den mensch, van wien blijken zal, dat hij in plaats van beter, erger geworden is, door wat God in zijn belang voor Hem was! Zien wij daarom toe, dat wij, door het verachten van Gods goedertierenheid, ons geene schatten vergaderen in de plaats des verderfs. Vreeselijk toch zal het zijn, als wij, na jarenlang kennis gemaakt te hebben met den rijkdom van Gods goedheid, eeuwig ondervinden moeten, dat de rijkdom Zijner gramschap niets minder groot is. Gods verbolgenheid toch zal zich in den dag des gerichts niet inhouden. Hij, die geene barmhartigheid bewezen heeft aan Zijnen Zoon, den rechtvaardige, toen deze onze zonde dragen en verzoenen moest, zal zeker den goddeloozen niet sparen. De dag van Gods toorn is voor de huichelaren een dag der verschrikking; op dien dag zal het duisternis zijn, en geen licht.

—

Steeds houdt de apostel den mensch in het oog, die bevangen is in den waan, dat er te zijnen voordeele in het gericht rekening gehouden wordt met het voorrecht van onder de Wet te zijn. Om dien waan af te snijden zegt hij, dat aan een iegelijk vergolden zal worden naar zijne werken; let wel, naar zijne werken, niet naar zijne bevoorrechting. Voorzeker zal God het eeuwig leven schenken aan den mensch, die met volstandigheid het goede heeft nagejaagd. Men zoekt niet vergeefs op dezen weg, wat de apostel »heerlijkheid, eer en onverderfelijkheid" heet; heerlijkheid, een leven van zonde en zwakheid vrij, maar van heiligheid en kracht vol, verheven tot de gelijkenis Gods; eere, lof die van God komt, als vrucht van gehoorzaamheid aan zijn wil; onverderfelijkheid, een staat, waarin afval en zonde, dood en verderf tot het onmogelijke behoort, zoodat heiligheid en heerlijkheid het eeuwig deel van zijn bezitter is. Maar er staat tegenover, dat verbolgenheid en toorn vergolden zullen worden aan wie twistgierig, en der waarheid ongehoorzaam, maar der ongerechtigheid gehoorzaam zijn. De uitdrukking »twistgierig" wijst naar den Jood; zij schetst zijne neiging om over wat al of niet waar is te redetwisten, en wel voor eigene partijmeening op te komen, maar de waarheid gelijk zij in Christus is, tegen te spreken. Al wie met hem in stede van aan de waarheid aan de ongerechtigheid gehoorzaam is, liever slaaf der zonde dan dienaar Gods, zal Gods toorn niet ontvlieden; hem wachten verbolgenheid en toorn, verdrukking en benauwdheid. Met opzet gebruikt Paulus hier vele woorden, hoewel weinige voldoende waren, ten einde aan wat hij van het gericht zegt, klem bij te zetten; onze ongevoeligheid toch maakt noodig, dat het gericht als voor onze oogen geteekend wordt. Dit zal het lot van allen zijn, die het kwade gedaan hebben; hier is tusschen Jood en Griek niet het minste onderscheid. Bij God toch wordt geene partijdigheid gevonden; de Wet heet Hem, die machtige en vreeselijke God, die geen aangezicht aanneemt en geen geschenk ontvangt, Deut. 10 : 17. Het kennen der Wet geeft geen vrijbrief, en de afwezigheid eener Wet geene verontschuldiging. Want des gerichts is en blijft, dat wie gezondigd zal hebben, ten verderve zal worden verwezen. Er zal voorzeker onderscheid zijn. De Heiden, die zonder Wet is geweest, zal niet volgens de Wet geoordeeld worden. Heeft hij gedaan wat tegen Gods wil was, hij zal zonder meer verloren gaan; overgegeven aan verderf, dat de zonde uit haar eigen aard over haren bedrijver brengt. Met opzicht tot den Jood daarentegen wordt rekening gehouden met het feit, dat hij onder Mozes' Wet gezet is; over hem toch wordt in alle rechtsvormen een eigenlijk gezegd oordeel gehouden; zijn doen wordt naar de Wet getoetst en, heeft hij gezondigd, dan wordt hij overeenkomstig de Wet gestraft. 't Is toch niet toevallig, dat de apostel bij den Heiden van een »verloren gaan," en bij den Jood van een »geoordeeld worden" spreekt; want hij wil het onderscheid doen uitkomen tusschen de wijze van beider veroordeeling. Bij dat onderscheid blijft het echter; hierin zijn beiden gelijk, dat de werken over hun eeuwig lot beslissen. Men mocht hier vragen of de apostel, als hij zegt dat een iegelijk uit zijne werken geoordeeld zal worden, ook de geloovigen op het oog heeft. Hierop moet geantwoord, dat hij allernaast aan Joden en Heidenen denkt, in aansluiting aan zijne bedoeling om beider verdoemelijkheid in het licht te stellen. Hij schikt dan ook degenen over wie hij handelt in twee klassen, waarin voor de Christenen geene plaats is: de eerste lieden bevattende zonder Wet, en de andere bestaande uit lieden onder Wet. Dit neemt echter niet weg, dat Paulus zijdelings ook de geloovigen mede begrijpt, als hij al wat mensch heet uit de werken geoordeeld laat

worden. Zoo toch leert hij op andere plaatsen; wij allen, zegt hij, zullen geopenbaard worden voor Christus' rechterstoel, opdat elk ontvange naar wat hij gedaan heeft, goed of kwaad. Dit echter houde men in het oog, dat hij wel allen uit de werken geoordeeld, maar geen enkele uit de werken gerechtvaardigd laat worden. Uit elks werk toch zal als uit de vrucht moeten blijken, dat zijn geloof van echten stempel was, en als uitganspunt zijnér rechtvaardigmaking kon dienen; ook eischen Gods heiligheid en eere, dat niemand anders dan in het priesterkleed der gerechtigheid in zijne tegenwoordigheid toegelaten wordt. VAN ANDEL.

BEHOUDEN TEN EEUWIGEN LEVEN.

„Komt niet in de verdoemenis."
JOH 5 : 24.

God wordt in Christus, Zijn eigen Zoon, geëerd of onteerd. Wie Christus verwerpt, onteert God, en heeft Zijn strenge wraak te duchten; maar wie Christus aanneemt, eert God, en kan staat maken op Zijn gunst. Het is de wil des Vaders, »*dat allen den Zoon eeren, gelijk zij Hem eeren; maar die den Zoon niet eert, eert ook den Vader niet.*" Dit verklaart en bevestigt de Heiland als Hij zegt: »Voorwaar, voorwaar zegge Ik u: die Mijn woord hoort en gelooft Hem, die Mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige leven, en komt niet in de verdoemenis." Zijn woord is het woord der zaligheid, is het Evangelie der vervulling, waarin de geheimen van het genadeverbond niet meer omworden zijn met tal van schaduwen, waarin de voorrechten niet meer gedrukt worden door het juk van menigerlei plechtigheden. Dit woord moet *gehoord*. Het moet ontvangen en bewaard worden in het hart, met zachtmoedigheid en toegenegenheid. Men dient er zich naar te gedragen.

Zóó Jezus woord te hooren, is Hem te eeren. Immers dan erkent men Hem als den Zoon »door wien God in deze laatste dagen heeft willen spreken;" als den Profeet, die gezonden en gezalfd was om »eene blijde boodschap te brengen den zachtmoedigen", »om uit te roepen het jaar van des Heeren welbehagen."

Wie zóó Jezus' woord hoort, gelooft ook »in dengene, die Hem gezonden heeft." De Vader heeft Hem gezonden, niet slechts als Profeet, maar ook als Priester. Den weg, die Hij als Profeet verkondigt, heeft Hij als Priester ingewijd met Zijn bloed. In den Vader te gelooven, is Hem te erkennen als den Algenoegzame, machtig en gewillig om in en door Zijn Zoon een God van zaligheid te zijn voor den zondaar. In dien weg is leven en zaligheid. Reeds in de beginselen wordt het eeuwige zalig hier bezeten. Overgegaan uit de duisternis tot het licht, uit de dienstbaarheid tot de vrijheid, uit den dood tot het leven, heeft de geloovige voor de toekomst niet te vreezen. »*Hij komt niet in de verdoemenis.*"

De geloovigen hebben God niet tegen zich als een vertoornd rechter. Hij is met hen verzoend. Geene beschuldigingen gelden tegen hen. De straf, waaronder zij van nature liggen, is voor hen weggenomen. De geestelijke dood houdt reeds hier op. Zij zijn reeds hier niet meer vervreemd van God, van Zijn beeld, gunst en gemeenschap.

Hunne zonden zijn geworpen in een zee van eeuwige vergetelheid, uitgedelgd in den purperen stroom van Christus bloed. God vindt ze niet meer; »hare zonden *waren* vele", sprak Jezus van de zondares, en »gij zijt rein", was het woord door Hem tot Zijne jongeren gebracht. Uit de macht des Satans gerukt, zijn zij dienstknechten Gods, onder de macht der vrijwerkende en vrijmakende genade; van de smet der zonde aanvankelijk gereinigd, worden zij bij den dood volkomen verlost. De beschuldigingen des gewetens zwijgen bij het getuigenis des Geestes: kinderen Gods te zijn.

De aanklachten der wet verstommen bij de herinnering aan het woord des Heeren: »Vader, Ik heb U verheerlijkt op aarde." De tegenheden zijn geene straffen, maar vaderlijke beproevingen en kastijdingen, hun ten nutte toegezonden. Hun dood is een ontwapende dood, die hun gewin aanbrengt. Trapsgewijze past Jezus Zijne zaligheid toe. Ten jongsten dage zullen zij niet veroordeeld worden. De hemel is voor hen geopend; de afgrond blijft eeuwig voor hen gesloten. Als de Rechter op de wolken verschijnt, zal hier plaats aan Zijn rechterhand zijn. Het leven is hun deel. Het tijdelijk leven hebben zij in Gods gunst; het geestelijk leven is bij de wedergeboorte hun gegeven; het eeuwige leven wacht hen. Zij zijn reeds hier in hope zalig; zij hebben reeds hier de eerstelingen; hun hope beschaamt niet; op de eerstelingen volgt de oogst.

Zij kunnen soms hier te midden der tranen stamelen: »Het grievendst boezemwee verzacht, waar 's Heilands blik ons tegenlacht!" Zij zullen boven danken voor elke traan op aarde gestort. Zij kennen reeds hier ten deele; eens zullen zij kennen, aangezicht aan aangezicht. Zij gevoelen reeds hier de beginselen van eeuwige vreugde in hunne harten, eens zullen zij eene zaligheid genieten, die geen oog gezien, geen oor gehoord heeft, en in het hart eens menschen niet is opgeklommen.

Daarvan zijn zij soms bij den dood zich gevoelig bewust. Stel u den Christen voor op zijn sterfbed. Rondom hem staan weenende betrekkingen. Zij zouden zoo gaarne den dood van zijne sponde weren. Met bleeke lippen vermaant hij allen, om toch den schat te zoeken, die bijblijft als alle andere schatten ontzinken. Hij ontvangt losmakende genade, en terwijl geene droefheid naar aardsche schatten in hem is, wenscht hij niet langer te toeven, waar de Heere hem tot zich wenkt. De kalmte der ziel spiegelt zich af op het gelaat, dat u het versje van een ontslapen dichter herinnert: »Waar al de vreugd van 't leven den zondaar moet begeven, daar vangt de vreugd des Christens aan."

Terwijl hij zachtkens het vertrouwen der ziel uitdrukt in het: »Ik weet in wien ik geloofd heb", en met zijn gansche hart steunt op de gerechtigheid, die voor God geldt, is het hem alsof hij reeds de Hosanna's der hemelingen hoort, alsof hij reeds zijne halleluja's bij de accoorden der verlosten voegt. Sterker dan ooit hijgt zijne ziel naar het oogenblik der ontbinding, en de bede, weleer door den vromen banneling op Patmos geslaakt: »Kom, Heere Jezus, kom haastelijk, Heere! ademt den zich opmakenden Bruidegom tegen. Hij sterft. Hij valt in de armen van zijn besten Vriend, die zich voor hem gaf in den dood, opdat voor hem het sterven de overgang naar de eeuwige heerlijkheid zou zijn. »Ik zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheid", de gestorven Christen zong het op aarde dikwerf; nu heft hij het nieuwe lied, het lied des Lams, aan en over millioenen maal millioenen jaren zingt hij het nog.

Niet altijd ligt de Christen zoo gevoelig verzekerd op zijn sterfbed. Somtijds leunt hij door het geloof op Jezus, en pleit hij op Zijne belofte. Hij houdt stervende Jezus in het oog en zegt biddende, pleitende en hopende, den Heere eerbiedig en vrijmoedig vastzettende op Zijn eigen woord: »Heere! doe zooals Gij gesproken hebt."

Een ander moet misschien zelf een sprong in het donker doen. Doch dan zelfs geen nood! Eene aangename verassing wacht. De dood is voor den zoodanige een hevige storm, maar ook de laatste storm. Al de oprechten van hart gaan naar den hemel. Uw Heiland heeft hun plaats bereid. Straks wordt ook het lichaam opgewekt. Geen ziekte zal kwellen. Geen doodigheid doet klagen. Geen onheil doet treuren. Geen vijand doet vreezen. Zonder zonde, zonder strijd wandelt de gezaligde in witte kleederen. Wel heeft hij geliefde betrekkingen verloren, maar hen, met wie hij in den Heere vereenigd was, vindt hij weder. Wel is hij gescheiden van plaatsen, die hem tot Bethels waren geworden, maar hij is aangeland in het hemelsch paradijs, waar al die Bethels zijn saamgesmolten tot één; wel mist hij de middelen der genade, die God aan zijn hart wou heiligen, maar hij is bij Hem, op wien al de middelen hem hebben gewezen. De heerlijkheid des Drieëenigen Gods wordt hem geopenbaard. De luister van den God-mensch wordt door hem aanschouwd. Hij verlustigt zich in het Wezen, de volmaaktheden, de werken van den Algenoegzame, die Hem verzadigt van vreugde; en steeds doet hij de zalen des hemels, de velden der eeuwigheid weergalmen van het op aarde geleerde: »Zijn Naam moet eeuwig eer ontvangen!

De hemel is een heerlijke plaats. Onder allerlei beelden geschetst, door allerlei namen genoemd, wordt zijne heerlijkheid in de Schrift schier op elke bladzijde gemeld. Is de starrenhemel, is de kleurenpracht van den regenboog zoo verrukkend, of kan het aanschouwen der wolkjes, die als sneeuwvlokjes in het luchtruim zweven, ons opgetogen doen zijn, het zal de heerlijkheid des derden hemels, waar God Zijn troon heeft gevestigd, met verbazing moeten vervullen!

Houdt dien hemel in het oog, gij, die de woorden des Zoons hoort, en gelooft in Dien, die Hem gezonden heeft. Dankt den Heere voor uw voorrecht. Waakt tegen ongeloovig woelen. Uw wandel zij met God. Uw hart zij steeds in den hemel. Daar is uw Vaderland. Zoolang gij op reis zijt, hebt gij u in alles als een reiziger naar Sion te openbaren. »Ik heb gemerkt dat de man Gods heilig is;" heerlijk getuigenis door de Sunamitische van Jehova's profeet gegeven. Het zij ons tot beschaming, en drijve tot Gods troon. Weest arm van geest. Bidt veel om voorproeven van de hemelvreugd. In strijd staat uw Jezus u ter zijde, en Hij zorgt dat gij in den strijd niet bezwijkt. Als kruis u drukt, houdt uw Jezus het oog op u, en hij zorgt, dat het u niet aan kracht ontbreekt. Als de macht des doods uw schedel omhult, reikt uw Jezus u de hand, en Hij geleidt u veilig in het Vaderlijk huis. Weest dan goedsmoeds. Er is *geen verdoemenis*, er is *nooit verdoemenis* voor de discipelen van Jezus. Op aarde klinkt de verzekering van den God der genade: »Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden;" en in den hemel op de bergtoppen des eeuwigen levens klinkt eeuwig de vrijspraak van den God der heerlijkheid: »Gij hebt geloofd; gij komt niet in de verdoemenis!"

NOTTEN.

AAN EEN JEUGDIGEN AMBTGENOOT.

AMSTERDAM.

Waarde Broeder,

Had ik geen gelijk toen ik u, in mijn vorigen brief schreef, dat in Amsterdam de polsslag is van het volksleven?

De jongste verkiezing van een lid der Tweede Kamer van de Staten-Generaal heeft dit, dunkt mij, opnieuw bewezen.

De stand der partijen is, door deze verkiezing, duidelijk aan 't licht gekomen.

Liberalen, radicalen, socialisten en de verbonden Christelijke partijen hadden ieder hun candidaat.

De oud-Minister president Pierson was de candidaat der liberalen; de vertoornde wethouder van Amsterdam, Gerritsen, de uitverkoorne der radicalen; het oud-Kamerlid Troelstra, was door de socialisten bestemd om den zetel van den heer Lely in te nemen; terwijl de directeur der Gereformeerde Kweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen, Bijleveld, de man was der verbonden Christelijke partijen.

De uitslag was, dat de heer Pierson slechts een luttel aantal stemmen verkreeg, de heer Gerritsen ver beneden Troelstra bleef, en, bij herstemming, het pleit beslist moest worden tusschen den socialist Troelstra en den anti-revolutionair Bijleveld.

Het einde van den strijd is u bekend. Met 99 stemmen meerderheid behaalde de anti-revolutionair de overwinning

Naar alles wat ik er van vernam was het een schoone kamp. Beide partijen hebben met inspanning van alle kracht gestreden, met wettige wapenen, met verklaarbaren hartstocht elkander de overwinning betwist.

Voor een groot deel is dit te danken aan de candidaten zelven. Beide mannen van talent, van beginsel en overtuiging, tusschen wien geen veeten of persoonlijke ambities konden bestaan.

Het ging om de zaak zelve.

Toch zou het eene onjuiste gevolgtrekking zijn, zoo men aannam, dat in het IXde kiesdistrict van Amsterdam de Christelijk-gezinden, die zich in het bezit van 't kiesrecht mogen verheugen, zooveel sterker zijn dan de liberaal-socialistisch-gezinden.

Want vooreerst is het zeker dat vele liberalen, den raad van het *Handelsblad* volgende, hun stem op den heer Bijleveld hebben uitgebracht. En ook wordt openlijk gezegd, dat er onder de Christelijk-gezinde werklieden zijn, die den heer Troelstra verkozen.

Het *Handelsblad* ging daarbij uit van deze redeneering, dat men, voor twee kwaden geplaatst, het kleinste van de twee behoort te kiezen.

Zoowel het beginsel en de richting van den heer Bijleveld als van den heer Troelstra zijn, in de oogen van het *Handelsblad*, beide kwaad.

Maar aangezien de anti-revolutionairen niet meer zijn conservatief, toonen een geopend oog te hebben voor de eischen en behoeften van den tijd, krachtig medewerken tot geleidelijke hervormingen, die voor de ontwikkeling van het sociale leven en de behartiging van allerlei volksbelangen dringend noodig zijn, zijn zij minder gevaarlijk dan de sociaal-democraten, die het op de brandkasten gemunt hebben, en streven naar de oprichting van een sociaal-democratische republiek.

Om deze reden was Bijleveld te verkiezen boven Troelstra.

En aan de andere zijde werd gezegd, althans gefluisterd, dat Bijleveld veel te veel man van 't gezag is, ofschoon zelf geen groot heer of adellijke hans, toch waarschijnlijk wel met de heeren zal meedoen, en niet uitsluitend de belangen van den werkman zal voorstaan en bevorderen. Redenen waarom Troelstra, in weerwil van zijn beginsel, te verkiezen was boven Bijleveld. Doch hoe het zij, de uitslag was in 's Heeren raad bepaald. Achitofels gedachten zijn niet geslaagd, de Regeering is versterkt, en voor de belijders van den naam des Heeren is er reden tot dank, die minder in luidruchtig gejubel, dan in ootmoedig nederbuigen en aanbidden zich uit.

Heel het land is dan ook bij deze verkiezing geïnteresseerd en alle couranten spreken er over. Tot nog toe is het niet mogen gelukken uit Amsterdam een socialist naar de Kamer te zenden. Ook dat is een sprekend feit. Zelfs in onzen Gemeenteraad is voor een socialist nog geen stoel beschikbaar.

Uit dit feit laat zich ook verklaren het geroep om algemeen stemrecht. Als dat er maar eerst is, dan hoopt men, zal uit een overwegend anti-clericaal, d. i. anti-christelijk district, geen clericaal, d. i. een man die den Christus belijdt, meer naar de Kamer gezonden worden.

Voor jonge, studeerende mannen zijn zulke gelegenheden van onberekenbaar nut. Zij leeren er uit wat leiding van zaken, wat organiseeren is, wat kansen zijn, wat opoffering van onderscheiden aard is, voor de zaak van Christus, op het terrein des publieken levens. Als zij straks zelf vaak als leiders of medeleiders moeten optreden, gelijk op kleine plaatsen niet zelden het geval is, zullen ze de vruchten plukken van hetgeen, ook in dit opzicht, de toestanden in Amsterdam geleerd hebben.

Ook om deze reden acht ik het wenschelijk, ja noodzakelijk dat zij, die er over te beslissen hebben, nog eens ernstig de vraag overwegen, of verplaatsing der Gereformeerde Universiteit van Amsterdam naar Den Haag werkelijk is in het belang van de publieke zaak, of van de zaak van Christus, op het terrein des publieken levens?

Zoowel studie als practijk wijzen toch, in geleidelijke ontwikkeling, naar dat terrein heen. Naarmate het gevoel van persoonlijke schuld meer bij de menschen uitslijt, treedt het solidariteits-gevoel meer op den voorgrond. Onze persoonlijke schuld wordt dan teruggeleid tot een zooveel millioenste deel schuld, als aandeel aan de schuld der geheele menschheid. Neen, moet gezocht worden naar verkleining van de algemeene schuld en daaruit voortvloeiend ellende, dan wordt onze persoonlijke schuld ook zooveel kleiner.

De liberaal, de radicaal, de tolstoïaan en de socialist werken allen, op hunne wijze, aan bereiking van dat doel mede.

De belijder van den Christus als den Zoon Gods en den Heiland der wereld doet het op zijne wijze. De eerstgenoemden doen het alleen om 's menschen wil. De Christen doet het ook om Gods wil; opdat God verheerlijkt worde.

En daarin ligt de oorzaak van onze blijdschap en de reden van onze dankbaarheid, als in de regeeringslichamen en in de wetgevende en wettenmakende kringen de meerderheid is aan de zijde van hen, die den Christus belijden. Want bij hen wordt nog gevonden het streven naar het eeuwig behoud van den mensch, en de grootmaking van den naam des Heeren. Bij alle neiging naar vooruitgang en sociale verbetering is er, bij mannen van Christelijke belijdenis, toch altijd nog dat gezonde conservatisme, het bederfwerende zout, dat het woord des profeten in gedachtenis doet blijven: het heeft u bedorven, o Israël; in Mij is uwe hulpe.

Reeds deze overweging moest tot de overtuiging leiden van de dringende noodzakelijkheid eener Christelijke Universiteit, die de mannen vormt, welke als dragers van dat gezonde conservatisme en van dat bederfwerende zout bekwaam zijn om den tegenstander te weerstaan, en te bouwen aan het huis van de tegenwoordige, moderne samenleving. Kon de Christen zijne roeping vervullen alleen door het kweeken van rechtzinnige Dominees, die Zondags de gemeente stichten, dan zouden vele tonnen gouds bespaard kunnen worden. Strikt genomen was een kostbare Theologische School dan niet eens noodig. De predikanten konden dan elkander opleiden, gelijk de onderwijzers het heden ten dage nog wel doen, en gelijk Spurgeon ook predikers voor zijn kring gevormd heeft. En daaraan was dan dit voordeel verbonden, dat godvreezende jongelingen, met den noodigen aanleg, die als zoodanig, in elke gemeente, bekend waren en getuigenis hadden, tot het herdersambt kwamen, en de opleiding tot het ambt minder afhankelijk ware van geld en maatschappelijke opvoeding.

Maar dit is dwaasheid, hoor ik u uitroepen, die tijden zijn voorbij, de theologie is ook eene wetenschap en moet als wetenschap beoefend worden.

Nu ja, dwaasheid. Maar ik heb den tijd nog beleefd dat men zoo iets niet zoo dwaas achtte.

Evenwel stem ik u toe, dat de toestanden in Kerk en Staat en Maatschappij andere eischen stellen. Maar daar volgt dan ook uit, dat de Christenen die middelen moeten aangrijpen en gebruiken, die, in den weg van Gods voorzienigheid, gegeven zijn, om aan andere en uitgebreide eischen te voldoen. Het voornaamste middel daartoe is de Christelijke Universiteit, die, in de rechte verhouding tot Kerk en Staat geplaatst, voor geheel de menschelijke en Christelijke samenleving van de grootste beteekenis is en van den rijksten zegen.

En daarbij zou ik wenschen, dat voor enkele, *zeer zeldzame gevallen*, het deurtje van artikel acht nog altijd open bleef.

Met de u bekende gevoelens

t.t. W. H. GISPEN.

Buitenlandsche Kerken.

Frankrijk. De officieuse Synode der Gereformeerde Kerk te Anduze. — De gewichtigste zaak, op deze Synode behandeld, was, zooals wij de vorige maal reeds mededeelden, het voorstel tot herziening van de geloofsbelijdenis, of liever van de geloofsverklaring van 1872, die de grondslag is, waarop de officieuse Synode staat.

Over deze zaak is breedvoerig gesproken. Namens eene door de Synode voor deze kwestie benoemde commissie diende Prof. Doumergue van Montauban, bekend door zijne levensbeschrijving van Calvijn, de volgende motie in:

„De Synode wel eerbiedigende de ingebrachte bezwaren, wat altijd de eer van het Protestantsch geweten geweest is, doet dit echter onder deze voorwaarde, dat de geloofsbelijdenis van hen, die onze Synode gesticht hebben, in het minst niet aangetast worde;

overwegende, dat de geloofsverklaring van 1872 alle noodige maatregelen getroffen heeft, om er op te wijzen, dat zij zich wil aansluiten aan de groote Christelijke feiten, in het bijzonder aan de opstanding van Jezus Christus;

overwegende, dat, als zij op deze hoofdzaken den nadruk legt, de geloofsverklaring van 1872 in geenerlei wijze de waarde van andere waarlijk Christelijke en Protestantsche waarheden miskennen wil, zooals genade, bekeering, het koninkrijk Gods, maar dat zij zich eenvoudig van elke theorie onthouden wil, het aan het evangelie overlatend zich door het evangelie zelf te laten verklaren;

overwegende, dat, als zij weigert zich op den bodem der theologische leerstellingen en bepalingen te plaatsen, zij aan de verklaring der godgeleerdheid de vrijheid geeft, die zij behoeft, om haar stelsel te bouwen op de fondamenteele Christelijke feiten;

overwegende, dat zij daardoor zeker misverstand voorkomt en van te voren aan meerdere van de tegenwoordige bezwaren, wanneer zij wettig zijn, tegemoet komt;

overwegende, dat in plaats van een dogmatischen strijd uit te lokken, men veeleer verplicht is, alle oprechte overtuigingen en alle ernstige Christelijke werkzaamheden om de geloofsverklaring van 1872 te vereenigen, opdat de Gereformeerde Kerk meer dan ooit doen kan wat noodig is tot bevordering van het geloof en het zedelijk leven onzer maatschappij;

gaat over tot de orde van den dag."

Ter toelichting en verdediging van deze motie heeft Prof. Doumergue een rede uitgesproken, die om inhoud en vorm en ook om den ernst, die er uit sprak, zeer geprezen wordt.

Hij zeide, dat niet alle schrijvers der verzoekschriften principieel van elke geloofsverklaring afkeerig zijn. De verklaring van 1872 was door alle gemeenten zonder eenigen tegenstand eenstemmig aangenomen en toch durft men nu zeggen, dat zij „juridisch, intellectualistisch is, niet geschikt, om leven te wekken."

De spreker verklaarde, dat hij onder de onderteekenaars van de verzoekschriften tot herziening van de geloofsverklaring vele leerlingen van de Faculteit te Montauban telde. Hij liet het duidelijk uitkomen, dat hij zelf daarvan mede oorzaak was, omdat hij als Professor in de Kerkgeschiedenis niet meer gewezen had op mannen als Athanasius en Calvijn, en op de Hugenoten, om hen te doen zien, dat het vasthouden aan een welomschreven belijdenis niet schadelijk is aan het Christelijk leven, en dat de voorstanders van zulk een belijdenis geen „intellectualisten" zijn, zooals de voorstanders van de herziening der geloofsverklaring beweren.

Deze revisie-mannen hebben bezwaar tegen de geloofsverklaring, omdat zij de geloofsbelijdenis van La Rochelle tot grondslag heeft. Dit stemde Prof. Doumergue toe; hij noemde dit eene historische erkenning van die oude belijdenis.

Omdat er onder onze lezers zullen zijn, die vragen, wat die geloofsbelijdenis van La Rochelle is, zij hier ingevoegd, dat zij de belijdenis is der Oude Gereformeerde Kerk in Frankrijk, de Confessio Gallicana, die op de Synode te La Rochelle is aangenomen.

Aan het adres van de voorstanders der herziening zeide Prof. Doumergue het volgende:

„Colani (de beroemde Professor en Criticus, maar meer Criticus dan Professor) te Straatsburg dreigde, dat hij onze geloofsbelijdenis door zijne exegese omverwerpen zou. Eenige maanden later verliet hij zijne Kerk en gaf waarschijnlijk het Christelijk geloof prijs. Dit bewijst ons, dat bepalingen en grenzen noodig zijn. Wij willen echter op dit oogenblik geen nadere bepalingen geven, omdat men ons toch reeds van intellectualisme beschuldigt. Wij willen aan de theologie de zorg overlaten, om op de gelegde fondamenten hare verschillende stellingen te bouwen met de opmerking, dat „bouwen" niet hetzelfde beteekent als „de fondamenten nederwerpen."

Paulus onderging voor zijne gemeenten ware geboorte-smarten. Een Professor in de theologie ondervindt iets dergelijks tegenover zijne leerlingen. (Hier was de spreker diep bewogen en kon met moeite zijne rede vervolgen.) Ik zeg tot onze leerlingen: Jonge mannen, gij lijdt, gij denkt, gij zoekt? Ook wij hebben geleden en gezocht, en wij verheugden ons, dat wij op sterkeren konden steunen. Daarom willen wij eene gemeente die niet zij een riet, dat van den wind bewogen wordt, maar eene gemeente, die u bemoedigt en ondersteunt. Laat ons tot instandhouding van die gemeente medearbeiden, en de dag zal komen, waarin gij, nadat uw inwendige strijd geweken is, ons zult danken, dat wij voor u gearbeid hebben. „Wij vertrouwen hen aan u, o Heere! en aan onze oude gemeenten; wij smeeken u, dat gij hun drie jaren van discussie en Theologische twistvragen besparen wilt. Wij hebben medelijden met hen en moeten hen opbouwen. Wij willen den kinderen, die om een ei vragen, geen steen geven. Wij verdedigen niet de „theologie der vrees." (Deze uitdrukking is door de tegenpartij gebruikt.) Wij vreezen niet voor het evangelie, maar wij vreezen voor onze gemeenten."

Deze rede maakte een grooten indruk op de vergadering.

De predikant Gounelle, een der leiders van de jonge predikanten en van de voorstanders der herziening, nam het eerst het woord en verklaarde nu voor de conclusie, om niet tot herziening over te gaan, te zullen stemmen, omdat de Synode daarmede de aan haar gerichte vragen niet formeel afwees en de verdediging der motie eene toelichting op de geloofsverklaring was, die eenige bedenkingen wegnam. Toch bleef hij een voorstander der herziening, want een geloofsverklaring achtte hij noodzakelijk noch voldoende. Hij erkent, dat de gemeenten een waarborg hebben moeten; dezen hebben zij echter niet in eene geloofsbelijdenis, maar in de overtuiging, dat de jonge mannen, die in den dienst der Kerk treden, waarlijk bekeerd zijn. Hij wenschte dan ook, dat aan de jonge predikanten niet de vraag gesteld zou worden of zij de geloofsbelijdenis aannemen, maar of zij den Christus in zich hebben en bekeerd zijn.

Een ouderling deed de vraag: „Zijn de gemeenteleden er om de predikanten of omgekeerd?" Hij voegde er bij, dat de gemeenten de discussies over de leer moede waren, en dat men deze staken moest. Voldeed de Synode aan het verzoek tot herziening der geloofsverklaring, dan zou er geen rust komen, want de meeningen wisselen en er zou spoedig weer een dergelijk verzoek komen. Hij gaf aan de jonge predikanten den raad, ijverig te studeeren en waren zij tot een resultaat gekomen, dan kon men het daarmede eens beproeven.

De motie werd met op één na alle stemmen aangenomen, zoodat de kwestie der herziening vooreerst van de baan is.

SCHOLTEN.

Ingezonden.

KERKHULP.

Hooggeachte Redactie!

Sta mij s. v. p. eenige ruimte toe in Uw blad voor de volgende regelen.

Er bestaat nog altijd in den kring onzer Gereformeerde Kerken eene „Vereeniging tot instandhouding van het gymnasiale studiefonds „Kerkhulp"".

Deze Vereeniging is bij velen onbekend en onbemind. Mij werd daarom in de laatste bestuursvergadering, in Aug. gehouden, opgedragen om op haar met een kort verslag de aandacht Uwer lezers te vestigen.

Zij verdient gekend, bemind en gesteund te worden. Haar grondslag is de belijdenis onzer Gereformeerde Kerken en de omschrijving van haar naam wijst haar doel aan: financieel steunen bij gymnasiale studie. Zij geeft evenwel, naar luid harer statuten, dien steun *alleen* aan „discipelen van Gereformeerde Gymnasia, die het voornemen hebben aan de Vrije Univers. te Amsterdam „of de Theol. School te Kampen te studeeren „en later de Gereformeerde Kerken in Nederland te dienen".

De Vereeniging heeft jaren gehad van grooten bloei. Tientallen predikanten, die thans met eere de Gereformeerde Kerken dienen, zijn door haar gesteund. Er zijn jaren geweest, dat zij ± f 4500,— aan contributie ontving en aan meer dan 20 leerlingen gelijktijdig hulp kon verleenen.

En thans? Het verslag van den penningmeester over het laatste boekjaar wees een ontvangst aan van nog geen f 700,—. Slechts een viertal jongelingen kon worden voortgeholpen.

Vanwaar die vermindering? De kwijning der Vereeniging is begonnen, sinds Ds. van Lingen, voorheen de ziel van Zetten's Gymnasium, de Gereformeerde Kerk heeft verlaten. Al heeft ook die daad geen verandering gebracht in onze Vereeniging, toch is sedert dien tijd van jaar tot jaar het aantal leden en contribuanten verminderd. Zeker heeft daartoe ook medegewerkt de inzinking, die op den duur meestal bij alle menschelijke actie gezien wordt, en niet het minst de gedachte, die vaak wordt uitgesproken, dat er volstrekt geen predikantennood meer is in onze Gereformeerde Kerken en dat daarom de studie niet uit financieel oogpunt zoo gemakkelijk behoeft te worden gemaakt.

Is dan nu „Kerkhulp" onnoodig geworden? Zoolang de opleiding tot den Dienst des Woords en daarmee de gymnasiale studie noodzakelijk is, zoolang is ook, naar wij meenen, de arbeid van Kerkhulp niet overbodig, tenzij men zou willen, dat voortaan alleen jongelingen, die uit eigen middelen kunnen studeeren, onze Gymnasia bezoeken. Maar ook onder on- en minvermogenden verleent de Heere vaak *zeer uitnemende* gaven, van welke het jammer zou zijn, als zij niet voor den dienst des Heeren werden ontwikkeld. In *zulke* gevallen hulpe te bieden dat *alleen* stelt Kerkhulp zich ten doel.

Opdat nu ons studiefonds daartoe in staat blijve, zij ons een vriendelijke bede vergund.

Allereerst aan hen, die nu nog K.H. steunen, om daarmee te blijven voortgaan, opdat niet langer van jaar tot jaar de inkomsten verminderen.

Voorts aan hen, die weleer hulpe boden, om weder voor f 5,— lid te worden, of als contribuanten voor een zelf te bepalen bedrag zich te laten inschrijven.

Vervolgens aan de vroegere alumni, om met ontferming over haar te zijn bewogen en genoopt tot dankbaarheid haar wedervergelding te doen, door zoo mogelijk zelf te steunen en steun voor haar te zoeken in hun kring, opdat haar gevaarlijke atrophie, die vooral HUN medelijden moet wekken, worde gestuit en haar ondergang worde voorkomen.

Eindelijk aan allen, die tot hiertoe onbekend waren met onze Vereeniging, om voortaan als 't mogelijk is ook voor haar iets af te zonderen.

Onze penningmeester, de Weled. Heer G. Grüneveld, Mare 10, Leiden, wil gaarne vroegere leden en contribuanten opnieuw inschrijven of nieuwe namen boeken en dan over het toegezegde bedrag per quitantie beschikken.

Worde het ZEd. daarmede volhandig gemaakt.

Met dank voor de plaatsing dezer regelen, Hooggeachte Redactie,

UEd. dw. dn,

J. BREUKELAAR,

Secret. van „Kerkhulp".

Bodegraven, 22 Sept. 1902.

Onze kerkelijke bladen worden vriendelijk verzocht bovenstaande over te nemen.

ADVERTENTIËN.

Voorspoedig bevallen van een welgeschapen **dochter**

W. J. VAN DER VEGT — VAN HEMMEN.

WESTEREMDEN,
25 Sept. 1902.

Heden beviel door 's Heeren goedheid mijne geliefde vrouw ALBERTINA ZALSMAN van een welgeschapen **Zoon.**

H. PIEFFERS.

ROTTERDAM,
Sionstraat 64
29 Sept. 1902.

Zoo de Heere wil en zij leven hopen onze geliefde Ouders

FOKKE ZANTINGE

EN

JANTJE MARISTEN

hunne 40-jarige Echtvereeniging te gedenken.

Hunne dankbare Kinderen en Kleinkinderen.

LHEE,
Oct. 1902.

Heden overleed tot onze diepe droefheid in haren Heer en Heiland, onze geliefde Moeder

Hendrika Jozina Teunis,

WED. LAMBERT VEENEMAN,

in den ouderdom van 75 jaar.

P. VEENEMAN.
J. C. VEENEMAN
J. VEENEMAN.

APELDOORN,
27 Sept. 1902.

Mevrouw HEEMSKERK, Beilerstraat 7, ASSEN, **vraagt** tegen **1 November eene flinke**

KEUKENMEID

goed kunnende koken en netjes werken.

GEVRAAGD:

In een **Brood-, Koek- en Beschuitbakkerij**, een bekwaam

MEESTERKNECHT,

geh. of ongeh

En met **Nov. a. s. een flinke derde KNECHT**, G. G.

Brieven franco onder motto »*BAKKERIJ*" bij den UITGEVER van *de Bazuin*.

UITGELOOT:

de aandeelen No 47 en No. 101

van de geldleening over Kerk en Pastorie der Ger. Gem. te NIEUW-AMSTERDAM.

Namens den Kerkraad,

P. VISSCHER.

Cruydenwijn DE HAAS helpt bij ***bloedarmoede.***

Overspanning-rugpijn en voor kraamvrouwen om op kracht te komen. Borstcruydenwijn dient voor menschen met zwakke borst.

Overal verkrijgbaar — **DE VLIJT Voorschoten.**

A. DE ROODE & Co.,

SCHIEDAM, opgericht 1879

Fabrikanten van

OLIËN en LOOG

ZEEPPOEDER en VETLOOGMEEL.

(**Prima qualiteiten. Concurreerende prijzen.**)

Voor slechts f 3,50

ontvangt men ***franco 2½ K°. zuivere, geurige, waterhoudende Thee.*** Als proef kan ook de helft geleverd worden.

ZEND POSTWISSEL.

L. KROEZE.

Thee- en Sigarenhandel.

ZWOLLE, 1 92—93.

DOET UW VOORDEEL

en keuze uit onze **5 heerlijke**

Mélanges Reclame Theeën.

per 2½ kilo franco rembours	**No. 1. f 3,90**
	No. 2. - 3,75
	No. 3. - 3,50
	No. 4. - 3,25
	No. 5. f 3,00

SLUIK en Van der WAL's THEEHANDEL.

Harlingen.

Voor puike kwaliteiten wordt ingestaan

GLOED!

Kerkeraden en h.h. Kosters worden attent gemaakt op het gebruik van **Gloed** in de kerken in plaats van doove kolen; hij veroorzaakt **geen hoofdpijn** door zwaren damp, en is **gemakkelijk** en **voordeelig.**

Voor nadere inlichtingen adresseere men onder motto **»GLOED"** aan den Boekh. H. Kruyver, ZAANDAM.

HUWELIJK.

Voor jongelieden, die in het huwelijk wenschen te treden, is op het mooiste gedeelte van het Sarphatipark te Amsterdam te huur, een **modern BOVENHUIS**, huurprijs **f 300.—** per jaar. Onmiddellijk te aanvaarden.

Te bevragen bij de Makelaars TEIXEIRA DE MATTOS & VAN DER VIJGH, Sarphatipark 135 te AMSTERDAM.

Termijnbetaling van af

10 CENTS per dag.

SOLIEDE ORGELS

in prijzen van af *f* 40.—

Gratis Handleiding en Toetsenlooper.

Honderden dankbetuigingen.

Vraagt gratis **Catalogus** en conditiën.

JOH. DE HEER,

Rotterdam, Noordmolenstraat 71.

ORGELS!

in eigendom te bekomen door met huur af te betalen van af de eenvoudigste tot de duurste. Men vrage s. v. p. teekeningen met prijsopgave en 100en getuigschriften van tevredenheid

Adres:

GROENEVELD's Orgelhandel,

SMEEK.

N.B. Goede gebruikte ORGELS van af *f* 25.—

Bij **GEZELLE MEERBURG** te HEUSDEN is verschenen:

Nummer 3 en 4 van

„Voor het recht, de vrijheid, en den vrede der Kerken",

Bijblad van

„Wat zegt de Schrift?"

tot toelichting en beoordeeling van het »Advies" inzake de Theol School en de Vrije Universiteit,"

waarin o.a. een zeer belangrijk art. van Ds ELZENGA, hoe een ware en duurzame *eenheid* van *opleiding* kan verkregen worden.

Het **Bijblad**, dat Maandelijks verschijnt, van Maart tot Augustus (Gen. Syn.), kost **50 ct.** franco p post; voor de **inteekenaren** op **»Wat zegt de Schrift?"** slechts **25 cent.** Te ontbieden bij den uitgever, en ook in den boekhandel.

Is verschenen en bij alle boekhandelaren verkrijgbaar:

De Anti-revolutionaire partij

en haar

Program van beginselen.

DOOR

H. DE WILDE.

Dit werk kan beschouwd worden als een handboek, voor onze a.-r. kiesvereenigingen, jongelings-vereenigingen en propaganda-clubs onmisbaar. Allerlei vraagstukken van den dag, waarbij de a.-r. beginselen en de a.-r. partij betrokken zijn, worden in dit boek van 370 bladzijden groot, op eenvoudige wijze, duidelijk en klaar toegelicht.

De prijs is: ingenaaid **f 1.70**, ingebonden **f 2.20.**

Naamlooze Vennootschap Drukkerij »VADA," — Wageningen.

Vereeniging „Christelijke Bibliotheek",

sedert 1897 gevestigd te Nijkerk.

Zooeven verscheen als deel I van den zesden jaargang

Verwoeste levens, door **W. van Nes.** * * *

Het programma voor den zesden jaargang vermeldt uitsluitend werken van *Nederlandsche auteurs.* * * * * *

De leden ontvangen jaarlijks 1600 *bladzijden* druks in 6 of 7 nette deelen ingenaaid. * * * * * * * * * * * * *

Fraaie stempelbanden worden à 35 cent berekend.

De contributie bedraagt vijf gulden per jaar. * * * * *

Bij iederen solieden boekhandelaar is deel I *nu* reeds ter inzage te bekomen. * * * * * * * * * * * * * * * * *

De uitvoerige *fraai geïllustreerde Catalogus* is alom gratis verkrijgbaar. * * * * * * * * * * * * * * * * * *

G. F. CALLENBACH, Uitgever, Nijkerk. * * * * * * * * * * * * * *

TRAKTATEN.

Bij den Uitgever P. MOBACH te BREUKELEN is vanwege het **Geref. Traktaatgen. »FILIPPUS"** verschenen en bij alle boekhandelaars verkrijgbaar gesteld:

	Prijs.
CXLVI. Eert uw Vader en uw Moeder . . .	2 ct.
CXLVII. Is dit niet de vinger Gods?	2 »
CXLVIII. Bitter en Zoet .	2 »
CXLIX Door velerlei Beproevingen	5 »
CL. Sport	2 »
341. Hier wordt niet gevloekt	1 »
342. Molochdienst . .	1 »
343. Wat gelooft gij? .	1 »

Bij getallen tegen zeer veel verminderden prijs.

Nog eenige Ex. voorhanden van

Schets van de opvoeding in de Lagere School voor Christelijk Onderwijs,

DOOR

H. H. J. VAN ROOIJEN.

184 bladz.

Dit boek, dat bij uitgave **f 1,00** kostte, wordt, zoolang de voorraad strekt, tegen toezending van postwissel à **50 cent**, aangeboden door **ZALSMAN te Kampen.**

Bij den uitgever **G. F. Callenbach** te Nijkerk verscheen:

Waarom niet toegetreden?

Het avondmaalsformulier onzer Gereformeerde Kerk voor bekommerde Christenen toegelicht door

Dr. J. H. Gunning J.Hzn.

Prijs 25 ct.; 25 ex. à 20 ct.; 50 ex. à 15 ct.; 100 ex. à 12½ ct.

Bij iederen Boekhandelaar verkrijgbaar.

Bij **ZALSMAN** te **Kampen** is verschenen:

De gemeenschap der heiligen,

DOOR

J. van ANDEL,

Predikant te Gorinchem.

226 bladz., post. 8°.

Prijs *f* 1,40, geb. *f* 1,80.

In „*De Standaard*" lazen we hierover het onderstaande:

„De gemeenschap der Heiligen" door J. van Andel, pred. te Gorinchem, is de titel van een bundel „Schriftstukjes", die bij G. Ph. Zalsman te Kampen het licht zag.

De schrijver achtte het dringend noodig, de Gemeente te herinneren aan den plicht tot uitoefening van de gemeenschap der heiligen, en gaf daarom zijn 50-tal stichtelijke opstellen uit, die saam ca. 226 bladz. druks beslaan. Hij wilde sterker doen trekken den hoogeren band, die de leden der Gemeente onderling verbinden moet, en zulks tegenover de wereldsche opvatting der kerk, waarbij men haar beschouwt als een menschelijke, door den wil harer leden opgerichte vereeniging, die de gemeenschappelijke belijdenis der waarheid en de bevordering van het Koninkrijk Gods tot éénig oogmerk heeft. Wat wij integendeel, moeten beoogen, is de wereld óók de bekentenis af te dwingen: ziet, hoe lief zij elkander hebben.

Onze plichten, van Gods wege, tegenover onze geloofsgenooten, — alzoo zou men den inhoud van dit schoone boekske kunnen kenschetsen, met dan als motto op het titelblad: „Dat de broederlijke liefde blijve". Is er niet inderdaad in onze dagen behoefte aan stichtelijke lectuur van dezen aard?

Het werkje van Ds. van Andel behoeft overigens onze aanprijzing niet. Wat deze geliefde predikant schrijft, is altijd leerrijk, pittig, schriftuurlijk, warm van toon. Vinde het in zijn net, misschien wat te pronkerig bandje, een uitgebreiden kring van lezers. Het kan, wat de verhouding der broederen onderling betreft, zooveel nut stichten!

Bij **J. H. KOK** verscheen:

Hedendaagsche Moraal

DOOR

Dr. H. Bavinck.

Royaal formaat. Prijs **f 0,60.**

In stempelband **f 1.**

Bij elken Boekh. voorhanden, en tegen toezending van het bedrag verkrijgbaar bij den UITGEVER.

VOOR CATECHISATIËN:

De Bijbelsche Geschiedenis, in Vragen en Antwoorden voor Eerstbeginnenden, door P. DIJKSTERHUIS, 13e druk. Prijs *f* 0,12½. 25 ex. *f* 3,—. 50 ex. *f* 5,75. 100 ex. *f* 11,—.

De Bijbelsche Geschiedenis, in vragen en antwoorden. Eene handleiding voor meer gevorderden door P. DIJKSTERHUIS. 7e druk. Prijs *f* 0,22½. 25 ex. *f* 5,50. 50 ex *f* 10,50. 100 ex. *f* 20.

Het Kort begrip van den Christelijken Godsdienst, opnieuw uitgegeven door P. DIJKSTERHUIS, 8e druk. Prijs *f* 0,15. 25 ex. *f* 3,50. 50 ex. *f* 6,50. 100 ex. *f* 12,00.

De vijf artikelen tegen de Remonstranten, vastgesteld op de Synode van Dordrecht A°. 1618 en 1619. Opnieuw uit het Latijn vertaald onder toezicht van S. VAN VELZEN. 5e druk Prijs *f* 0,20. 25 ex. *f* 4,—. 50 ex. *f* 7,—. 100 ex. *f* 12,—.

De belijdenis des Geloofs der Geref. Kerken in Nederland. Overgezien in de Synode van Dordrecht A°. 1618 en 1619; met de voorn. vroegere lezingen uitgegeven door S. VAN VELZEN. 5e druk. Prijs *f* 0,15. 25 ex. *f* 3,25 50 ex. *f* 6,—. 100 ex. *f* 10,—.

De Formulieren van eenheid der Gereformeerde Kerk in Nederland. Prijs *f* 0,45. 25 ex *f* 10,—. 100 ex *f* 30,—.

De Heidelbergsche Catechismus met teksten. 9e druk. Prijs *f* 0,10. 25 ex. *f* 2,—. 100 ex. *f* 7,—.

Het Kort begrip der christelijke Religie, met teksten. 7e druk. Prijs *f* 0,08. 25 ex. *f* 1,75. 100 ex. *f* 6,50.

Het Kort begrip der christelijke Religie, zonder teksten. 3e druk. Prijs *f* 0,04. 25 ex. *f* 0,80. 100 ex. *f* 3,—.

Heilenbroek. Voorbeeld der goddelijke waarheden, met teksten, (groot) 11e druk. Prijs *f* 0,20, 25 ex. *f* 4, 100 ex. *f* 14.

Heilenbroek. Voorbeeld der goddelijke waarheden, zonder teksten. (klein.) 7e druk. Prijs *f* 0,10. 25 ex. *f* 2,—. 100 ex. *f* 6,50.

Borstius. Vraagboekje voor kleine kinderen 14e druk. Prijs *f* 0,04. 25 ex. *f* 0,80. 100 ex. *f* 3,—.

Absentielijst voor Catechisatiën en Zondagsscholen. 4e druk Prijs *f* 0,50.

Uitgaven v. d. Firma S. VAN VELZEN Jr. (W. A. BESCHOOR) te 's-Gravenhage.

☛ Present-Ex. ter kennismaking worden op aanvraag gaarne toegezonden.

Telegram.

Prof. BAVINCK, Kampen.

De raad der Geref. kerk van Rotterdam *A*, vernomen hebbende uit enkele bladen van de benoeming der hooggel. Heeren H. Bavinck en P. Biesterveld, hoogleeraren aan de Theol. School te Kampen, tot Professoren aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, van oordeel dat deze benoeming en de eventueele aanneming de latere uitvoering van het Synodaal besluit in zake de opleiding bezwaarlijk maakt, spreekt uit als zijne hope, dat genoemde hoogleeraren deze benoeming, zoo zij geschied mocht zijn, voorloopig niet aannemen, maar is van meening, dat het aangenomen voorstel-Bavinck-Rutgers ten uitvoer moet worden gebracht en daartoe een buitengewone Generale Synode moet worden bijeengeroepen.

C. B. BAVINCK, *Pres.*
G. VAN BLEEK, *Scriba.*

Stoomdruk van ZALSMAN te KAMPEN.